

מערך שיעור – היתר המכירה

מטרת השיעור:

הכרת המושג "היתר מכירה", המשמעויות ההלכתיות הנובעות ממנו לגבי החקלאי והמחלוקת ההלכתית לגביו.

רקע:

רקע היסטורי:

בשנת תרמ"ט היו בארץ ישראל תשעה יישובים חקלאיים פתח תקווה, ראשון לציון, זיכרון יעקב, עקרון, יסוד המעלה, גדרה, נס ציונה, באר טוביה וראש פינה. אותה שנה היתה שנת שמיטה.

הפסקת עבודת האדמה בשנה זו היוותה סכנה קיומית על ההתיישבות המתחדשת בארץ ישראל עד מצב של סכנת נפשות.

גדולי ישראל דנו בשאלה האם יש דרך שתאפשר לחקלאים לעבד את הקרקע. היו מגדולי ישראל שהתירו למכור את הקרקע לגוי לזמן קצוב ובכך להתיר חלק מעבודות האדמה (בראשם הרב יצחק אלחנן ספקטור, מגדולי ליטא, והרב אברהם יצחק הכהן קוק, רבה של ארץ ישראל). מצד שני רבני ירושלים: הרב שמואל מסלאנט והרב דיסקין התנגדו להיתר זה. לדעתם ישראל גלו מהארץ בעוון שמיטה וחזרתם לארץ חייבים לעמוד במבחן ולקיים את המצווה ככתבה ללא כל היתר.

רוב המושבות מכרו את הקרקע לגוי מלבד עקרון ופתח תקווה.

טענות האוסרים והמתירים

המתירים	האוסרים
המצווה בזמן הזה מדרבנן ובשעת דחק אפשר לבטל	המכירה מבטלת מצווה
בכל אופן יש הסוברים שאין קדושה לאחר המכירה ולכן על פי ההיתר מתירים רק מלאכות	הקדושה בפירות השביעית קימת גם לאחר המכירה. גוי לא מפקיע את קדושת השמיטה
אם מטרת המכירה חיזוק ההתיישבות והמכירה נעשת רק לזמן קצוב איסור לא תחנם לא קיים	קיים איסור תורה "לא תחנם" האוסר למכור קרקע מארץ ישראל לגוי
יש דוגמאות נוספות של הערמה בשעת דחק שהתירו	המכירה לגוי נראת כרמאות

ניצוד עובד היתר המכירה?

היתר המכירה מבוסס על כך שדיני שביעית אינם חלים על קרקע גוי. את הקרקע של היהודי מוכרים לגוי למשך שנתיים וכך מותר לעשות בהם עבודות בשמיטה. להלן דיני השמיטה השונים בקרקע שנמכרה בהיתר מכירה:

לפני המכירה	לאחר המכירה
היבול מופקר	היבול אינו מופקר
מלאכות המוזכרות בתורה אסורות וגם המלאכות שאינן מוזכרות בתורה אם מטרות להשביח את הצמח אסורות	המלאכות המוזכרות בתורה אסורות ומטרות שאינן מוזכרות בתורה מותרות
יש קדושה ביבולי השמיטה: אסור לסחור וחייבים לשמור על קדושתם	אין קדושה בפירות מותר לסחור בהם
אסור לאכול ירקות שגדלו בשמיטה משום גזרת ספיחין	אין גזירת ספיחין באדמת של גוי

מהלך השיעור:

- תיאור המציאות ההסטורית בארץ ישראל בשנת השמיטה תרמ"ט.
- הלבטים הקיומיים והאידיאולוגיים לגבי ההתיישבות בשנת השמיטה.
- הכרעת חלק מהרבנים לטובת היתר המכירה.
- המשמעויות ההלכתיות של ההיתר לגבי החקלאים.
- הרבנים שהתנגדו להיתר.
- הטענות ההלכתיות בעד ונגד ההיתר.
- המגבלות של ההיתר – לדעת המצדדים בו.